

פרשת משפטים תש"ע

שמות פרק כד

(יב) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הַהָרָה וְהִיָּה שָׁם וְאֶתְנַה לְךָ אֶת לַחַת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם: (יג) וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיַּהֲוִשֶׁע מִשְׁרָתוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל הַר הָאֱלֹהִים:

רש"י

(יב) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה - לאחר מתן תורה: **עלה אלי ההרה והיה שם** - ארבעים יום: **את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם** - כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו: (יג) **ויקם משה ויהושע משרתו** - לא ידעתי מה טיבו של יהושע כאן. ואומר אני, שהיה התלמיד מלווה לרב עד מקום הגבלת תחומי ההר, שאינו רשאי לילך משם והלאה, ומשם ויעל משה לבדו אל הר האלהים, ויהושע נטה שם אהלו ונתעכב שם כל ארבעים יום, שכן מצינו, כשירד משה (לקמן לב יז) וישמע יהושע את קול העם ברעה, למדנו שלא היה יהושע עמהם:

המב"ן

(יב) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה **עלה אלי ההרה** - היא המצוה שאמר לו מאמש עלה אל ה', ונגש משה לבדו אל ה' (לעיל פסוקים א - ב), ועתה ביום השביעי הוסיף לו לאמר והיה שם ואתנה לך, כי יתעכב בהר עד כי יתן אליו לוחות האבן והתורה והמצוה. "ואשר כתבתי" יחזור על הלוחות, "ולהורותם" על התורה והמצוה. ושיעור הכתוב ואתנה לך את לוחות האבן אשר כתבתי, והתורה והמצוה להורותם. והוא כאשר אמר במשנה תורה (דברים ה כח) ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם: ורש"י כתב אשר כתבתי בתוך לוחות האבנים להורותם, שכל שש מאות ושלוש עשרה מצות בתוך עשרת הדברות הם. ור"א אמר התורה, הדבור הראשון והשני, והמצוה, השמונה הנזכרים. ואינו כלום, כי הכתוב במשנה תורה (שם) ואדברה אליך, יעיד כי על כל המצות כולן ידבר. ועל דעת רבותינו (דב"ר ג יב) יתכן כי יהיה רמז שהיתה כל התורה כתובה לפניו קודם שנברא העולם, כאשר הזכרתי בתחלת ספר בראשית: (יג) **ויקם משה ויהושע משרתו** - לא ידעתי מה טיבו של יהושע בכאן, ואומר אני שהיה התלמיד מלווה את הרב עד מקום הגבלת תחומי ההר שאין רשאי לילך משם והלאה, ומשם ויעל משה לבדו אל האלהים, ויהושע נטה שם אהלו כל ארבעים יום, שכן מצינו כשירד משה וישמע יהושע את קול העם ברעה (להלן לב יז), למדנו שלא היה יהושע עמהם. לשון רש"י. ועל דעתיה היה יהושע מכלל שבעים הזקנים, כי אין בישראל שבעים זקנים ראויים לקרבה אל האלהים יותר ממנו, וכאשר פירש משה מהם היה מלווה את רבו עד הגבול. ואל תקשה עלי ממאמר רבותינו בענש הזקנים האלו בתבערה (תנחומא בהעלותך טז), כי יאמרו כן על כלן חוץ מיהושע, לפי שהיה ראוי למראות אלהים ולכל נבואה:

שמות פרק כא פסוק א

וַאֲלֵה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ:

רש"י

(א) **ואלה המשפטים** - כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש [המזבח]: **אשר תשים לפניהם** - אמר לו הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפניהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם: **לפניהם** - ולא לפני גוים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה, שנאמר (דברים לב לא) כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם:

שמות רבה - פרשה ל סימן ג

ד"א ואלה המשפטים, א"ר אבהו בכל מקום שכתוב ואלה מוסיף על הראשונים, ובכל מקום שכתוב אלה פוסל את הראשונים, כיצד (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ומה פסל שהיה בורא שמים וארץ והיה מסתכל בהם ולא היו ערבים עליו והיה מחזירן לתוהו ובוהו, כיון שראה שמים וארץ אלו ערבו לפניו, אמר אלו תולדות, לפיכך אלה תולדות השמים והארץ, אבל הראשונים לא היו תולדות, כיוצא בו אלה תולדות נח ומה פסל דורו של אנוש ודור המבול וקינן וחבריו, לפיכך אמר (בראשית י) בני יפת גומר ומגוג, וכיוצא בו (בראשית כה) ואלה תולדות ישמעאל בן אברם, מוסיף על הראשונים, ומי הם מה שכתוב למעלה שנא' (בראשית כ"ה) ותלד לו את זמרן ואת יקשן, ואף כאן ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם בכור ישמעאל נביתו רשעים היו כיוצא בהן, כיוצא בו (בראשית כ"ה) ואלה תולדות יצחק בן אברהם מוסיף על הראשונים, על מה שכתוב למעלה הימנו בני ישמעאל, ומי היה זה עשו ובניו שהיה בנו של יצחק, וא"כ י"ל הואיל ואין כתוב אלא ואלה תולדות אף יעקב שהוא תולדות יצחק בכלל עשו, אתה מוצא כל תולדות שבמקרא חסרים חוץ משנים (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ (רות ד) ואלה תולדות פרץ, וטעם גדול יש להם למה אמר אלה תולדות השמים והארץ מלא מפני שברא הקב"ה את עולמו, ולא היה מלאך המות בעולם, ובשביל כך הוא מלא, וכיון שחטא אדם וחיה חסר הקב"ה כל תולדות שבמקרא, וכיון שעמד פרץ נעשה תולדות שלו מלא שהמשיח עומד הימנו ובימיו הקב"ה מבליע המות שנאמר (ישעיה כה) בלע המות לנצח, לפיכך תולדות השמים והארץ ותולדות פרץ מלא, ולכך תולדות יצחק חסר להוציא יעקב מכלל הרשעים, כיוצא בו (בראשית לו) אלה תולדות יעקב פסל לאלופי עשו, כיוצא בו (שמות א) ואלה שמות בני ישראל מוסיף על הראשונים, ומי היו אלו שכתוב למעלה בני ראובן ובני שמעון, כיוצא בו ואלה תולדות אהרן מוסיף על הראשונים, ומי היו אלו שכתוב למעלה כל הפקודים אשר פקד משה ואהרן, מה הראשונים היו צדיקים אף אלו צדיקים, אף כאן ואלה המשפטים מוסיף על הראשונים, מה שכתוב למעלה (שמות טו) שם שם לו חוק ומשפט, ד"א ואלה המשפטים מה כתיב למעלה מן הפרשה (שמות יח) ושפטו את העם בכל עת ואמר כאן ואלה המשפטים והדברות באמצע, משל למטרונה שהיתה מהלכת הזין מכאן והזין מכאן והיא באמצע, כך התורה דינין מלפניה ודינין מאחריה והיא באמצע, וכן הוא אומר (משלי ח) באורח צדקה אהלך, התורה אומרת באיזה נתיב אני מהלכת אהלך בדרך של עושי צדקה, בתוך נתיבות משפט התורה באמצע ודינין מלפניה ודינין מאחריה, מלפניה שנא' שם שם לו חוק ומשפט, ודינין מאחריה שנאמר ואלה המשפטים.

שפת אמת לפרשת משפטים [תרמ"ז]

במדרש ואלה מוסיף על הראשונים משל למטרונה הזיין מכאן ומכאן ע"ש. וברש"י מה הראשונים מסיני כי באמת הכל מן התורה. והיא נותנת ברכה לפני ולאחריה וכמו שכל הבריאה נברא בשביל התורה. והדור שקבלו התורה הוציאו מכח אל הפועל ומ"מ קיום דורות הקודמים היו להיות הכנה לתורה. וכמו כן ממש בפרטות בבניי שמקודם הוצרכו ליישר עצמם כענין התקן עצמך ללמוד תורה והוא המשפטים שקודם התורה. לכן כתיב שם ושפטו כו' בכל עת. ולא היו ביחוד למרע"ה כי הם המשפטים שקודמים לתורה. ואח"כ כתיב ואלה המשפטים המיוחדים לאחר קבלת התורה. ואלה המדריגות הם תמיד בכל עובד ה' כפי מה שמיישר מעשיו זוכה לתורה. ואח"כ בכח התורה מיישר מעשיו כראוי וכן לעולם. וזה שהקדימו בניי נעשה לנשמע אינו לפי שעה רק שכן הוא לעולם שצריכין מקודם לתקן המעשים. ואח"כ זוכין לשמוע. ואחר השמיעה הוא הזמן שצריכין לתקן המעשים ביותר עפ"י התורה ואז זוכין לשמוע יותר פנימיות התורה. אכן העיקר הוא שצריך להיות המכוון לשם שמים. והאדם העובד ליישר לבבו כדי להיות מוכן לתורה ולעבדות השי"ת אז התורה מסייעת לו שיוכל לגמור המכוון. וכן כתיב ואנשי קודש תהיון לי שצריך האדם לבקש הקדושה כדי להיות מוכן לעבדו ית"ש. ולא להיות רוצה להיות קדוש. כי קודש הוא למעלה מהטבע. ואיזה דרך יהי מציאות הקדושה בעוה"ז. ורק בכח התורה והקב"ה שקדשנו במצותיו. וז"ש תהיון לי. ופי' תהיון הוא הויה חדשה שבכח איש ישראל למשוך בכל עת התחדשות לחול עליו מלבוש הקדושה ע"י תורה ומצות. וכי' עלה אלי ההרה והיה שם כו'. היינו שנתהפך מרע"ה להויה חדשה כמלאכי השרת כמ"ש חז"ל נכנס בענן נתלבש בענן כו' לשומו כמלאכי השרת. ולכן הי' מ' יום כיצירת הולד במ' יום. כן קיבל בשלימות אותו הצירוף. ובזו"ש שיה"ש איתא והיה שם שנעשה שם הקודש. ויש לכל ישראל חלק בצורה זו וקודם החטא כי אמרתי אלקים אתם. ואיתא כי בשבת קודש מחזיר משה רע"ה אותה ההארה לכל בניי. וזו בחי' נשמה יתירה שלכן אין דומה מאור פניו של אדם בשבת לימי המעשה. ולזה הצירוף הקדושה זוכין ע"י תרי"ג מצות שהם נגד איברים וגידים. ובעוה"ז נדמה כי העיקר הגוף. והוא רומז לתרי"ג מצות. אבל באמת נהפוך הוא כי עיקר ציור האדם הוא תרי"ג אברים רוחניים שורש התרי"ג מצות ואלה האברים שבגוף הם רמזים אל הפנימיות. ובמשה רבינו ע"ה נתגלה פנימיות המלבוש וכפי מה שמתרחקין מן הגשמיות זוכין להפנימיות. ובימי המעשה צריכין לייגע עצמינו להתרחק מהגשמיות. ובש"ק צריכין לייגע לקבל הארה פנימיות ורוחניות:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.